Rozmaitości.

W Sobotę **Nro. 10.** 25. Kwietnia 1818.

RAPPORT
o czynnościach dwuletnich Rządu Królestwa Polskiego.

(*Ciąg dalszy.*)

(Z gazety Warszawskiey.)

Wydział Funduszów.

Atoli te usiłowania Kommissyi Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego nie mogłyby sobie wróżyć takowego, iaki wystawiaią postępu, bez dostatecznych funduszów, któremi wspaniała hoyność W. C. K. Mości i świątynie religiyne i świątynie nauk uposażyć raczyła.

Woyna wprawdzie zatamowała ich wpływy, chwile pokoiu do pierwiastkowego wracaią stanu.

Raczyłeś W. C. K. Mość wznieść Wydział Religii i Oświecenia do Ministerium; raczyłeś mu dać udział w Rządzie kraiowym; skutkiem iest tego dobroczynnego daru, iż maiąc sposobność, działa; maiąc władzę i środki, wykonywa.

Nayznacznieysze summy z lat woiennych, co zawodem wypłat słabiły postęp urządzeń duchownych i szkolnych, zalegały w Skarbie, i na posiadaczach dóbr poiezuickich; zaległości te co do Skarbu, iuż w roku bieżącym uspokoione, co do dóbr poiezuickich, za uczynionym dobrowolnym z possessorami na raty do roku 1820 rozkładem, częściami, lecz bez zawodu, wpływaią; wyrozumienie na klęski woyny, które posiadłości ziemskie dotknęły, i obawa długiego i niekorzystnego sporu doradziły ten środek, który obwarowany rygorem dawnych konstytucyy Polskich, pomyślne ma skutki.

Etat przychodów i wydatków na rok 1816 nieróżniąc się od etatu na 1817, iak tylko powiększeniem o kilkanaście tysięcy dochodu z właściwych funduszów edukacyynych, w tabelli tu załączony, wyiaśnia, iak Kommisya była w stanie etaty zaległe i biegnące urządzić i zaspokoić; gmachy kościelne i szkolne dźwigać, instytuta potrzebne zakładać, nauczycieli z zagranicy sprowadzać, kandydatów swoich w obce kraie wysyłać.

Z tych funduszów wzniosł się ozdobniey gmach, Kazimirzowski zwany; otoczyły go dwie znaczne dla zakładów naukowych i umieszczenia Liceum budowy, a trzecia rozpoczęta z nich; w Łukowie, w Kielcach, w Pińczowie wydźwignione z gruzów szkolne gmachy; z nich nabyto wyżey wspomnionych naukowych zbiorów.

Wyczerpane na te przedsięwzięcia fundusze niedozwoliły ieszcze w wielu mieyscach przedsięwziąć potrzebney naprawy szkolnych budowli, gdy tymczasem stoi przed nią konieczna na ten rok potrzeba założenia

1. Obserwatorium astronomicznego.
2. Powiększenia iednym ieszcze pawilonem gmachu Kazimierzowskiego.
3. Wystawienia gmachu na instytut weterynaryi.
4. Szkoły agronomiczney, a mianowicie potrzebnych budowli ekonomicznych i technologicznych.
5. Na urządzenie kościoła Dominikańskiego.
6. Mieysce na klinikę, i akuszernią.
7. Na dokończenie pawilonu akademickiego.
8. Na różne budowy, reparacye, i założenie takowych szkół po Woiewodztwach.

Co wszystko razem wzięte, gdy wymaga koniecznie summy 500,000, z funduszów biegnących zawiedzioneby być musiało, gdyby postanowienie z dnia 16. Grudnia 1817 niedozwoliło użyć remanentu edukacyynego, z którego Kommissya czerpać będzie wykłady. Im kosztownieysze wznoszą się budowle, tem ich zabezpieczenie z natury swoiey konieczniejszem się staie: a więc iuż go one otrzymały przez podanie wszystkich edukacyynych gmachów do składki i korzyści towarzystwa ogniowego.

Wiele funduszów edukacyynych winą przeszłych czasów zaniedbanych, wiele z biegiem okoliczności na niebezpieczeństwo narażonych, teraz w ustanowieniu Prokuratoryi znayduią silne zabezpieczenie i obronę; 18 spraw rozpoczętych bydź musiało, aby fundusze z zamętów sporów prawnych wydobyć, i pewnem umieszczeniem obdarować.

Na Biały, dobrach XX. Radziwiłów, samych funduszów edukacyynych zalega przeszło million.

Na Kodniu, massie rozbiorowey Kazimierza Sapiehy, 500;000.

Na Tykocinie summa 300,000.

Na posiadłościach Xcia Aug. Sułkowskiego 102,000.

Gdy wyrokiem W. C. K. Mości prawidła rozsądzenia zapisów między włościami granicą przeciętemi przepisane zostały, wyznaczona od Rządu Rossyyskiego i Polskiego Kommissya iuż co do Kodnia i Tykocina ukończyła swe dzieło, na zatwierdzenie tylko gł'wnych Kommissarzow oczekuie.

Summy na Kahałach żydowskich zapisane iak do rozwikłania, tak do zabezpieczenia są naytrudnieysze.

Dobra Po-iezuickie nieprawnie podłużone wznieciły, ieżeli nie obawę o fundusze, przynaymniey groziły zamieszaniem i sporem między władzą edukacyyną a wierzycielami; posiadaczów ostrożność wymagała, aby ciż posiadacze prawo swe, inwentarz, ewikcye, a dłużnicy świadectwa hipoteczne przed Kommissyą do roztrząśnienia złożyli; przeyrzenie się w nich będzie kierować dalszemi krokami.

Ma ieszcze Duchowieństwo i edukacya fundnsze w pretensyach, które uznaniu Kommissyi likwidacyyney trzech Dworów z opisu traktatów podlegaią, ieszcze takowe pretensye iako z drobnych szczegółów składaiące się, i mozolnie po Woiewództwach zbierane, pewney ilości wykazać na ten moment nie mogą.

Wydział Sprawiedliwości.

Woyną i iey groźnym odgłosem prędzey, niżeli inne Wydziały Rządu, dotkniętem zostało Sądownictwo. Justitium ogłoszone dnia 15. Stycznia 1813 roku odięło Trybunałom nayznakomitszą część ich działań. Z oddaleniem się Rządu, oddalił się Sąd naywyższy i Kommissya examinacyyna, należąca do składu Rady Stanu; akta iedne wywiezionemi, drugie pomięszanemi zostały. Urzędników iednych trwoga, drugich niedostatek funduszu, i zatrudnienia od właściwych mieysc oderwały.

Gorliwość pozostałych Sędziów bez zwierzchności, bez punktu ziednoczenia, iedynie właściwym sobie duchem opierała się zupełnemu składu swoiego i porządku zniszczeniu.

Rada Naywyższa, a nastepnie Rząd tymczasowy Królestwa Polskiego, zastały ten łańcuch bliskim rozerwania; lecz niebrakowało ogniw do iego spoienia.

Troskliwość mężów do stéru Rządu tymczasowego powołanych, rzadka gorliwość Ministra Wawrzeckiego, wsparta poświęceniem się osób z linii Sprawiedliwości w stolicy pozostałych, zdołały wstrzymać od upadku chwieiący się porządek Sądownictwa, związać go, spoić i przenieść bez naruszenia do epoki stałego Rządu.

Konstytucya nadała inną postać Sądownictwu i w rzeczy i w kształcie. Niepodległość sądów, ta iedyna rękoymia swobody, iedyna tarcza bezpieczeństwa osób, honoru, i maiątków, w Konstytucyi Xięztwa Warszawskiego święcie zawarowana, w nowey silniey ubezpieczoną, i daley rozciągniętą została.

Darem tytułu 5 teyże Konstytucyi, naydroższe dla mieszkańców społeczeństwa korzyści są pod strażą sędziów, w części z własnego ich wyboru złożoną.

Przeniesienie do Senatu naywyższego kraiowego Sądownictwa od Urzędników doczesnych, do składu tych, którzy z przepisów Konstytucyi usuniętemi bydź nie mogą, otoczyło mocnieyszym murem niepodległość Sądu, a zatem wolność i bezpieczeństwo osobiste każdego.

Zmiana Sądu Kassacyynego na Sąd ostatecznie rozstrzygaiący oszczędza szukaiącym sprawiedliwości, zwłoki i kosztów za uchybienia nie z ich winy popełnione.

W. C. K. Mość artykułem 146tym tegoż tytułu zamierzyłeś przysunąć sprawiedliwość do ludu pracowitego, aby pod iey tarczą spokoynie pożywał owoców pracy, i uznał korzyści bezpieczeństwa osobistego i własności, oraz uczuł, że pod opatrznym W. C. K. Mości Rządem równa praw opieka, i iedna sprawiedliwość osłania wszystkich bez różnicy mieszkańców.

Już według nowego porządku Sąd naywyższy w Senacie od dwóch lat w ciągłem i nieprzerwanem sprawowaniu obowiązków swoich uiszcza nadzieie kraiu i zamiary sprawiedliwego Monarchy. Mianowanie stałego Prezesa, i osobnego Senatora do ciągłego zapisywania treści wyroków, nada mu pewnieyszy kierunek.

Jeżeli Sądy dla nieprzygotowanych wielu poprzedniczych urządzeń, szczególniey procedura, z którą w ścisłym Sądownictwo iest związku, i z należney tak ważnemu przedmiotowi rozwagi, nie przybrały ieszcze nowego konstytucyynego kształtu, szafunek sprawiedliwości według praw i zwyczaynego biegu nie zna ani przerwy, ani zwłoki. — Mieysca sądowe są zapełnione albo dawnemi, albo nowemi urzędnikami; i gdy z iedney strony u-

rządzone zgromadzenia polityczne w listach obieralnych osób, na świeżo odbytych Seymikach ułożonych, przesyłaią kandydatów, z drugiey strony ustanowienie Kommissyy examinacyynych stawia Rząd na tym szczęśliwym punkcie, z którego cnocie, która iedynie ufność iedna, i zdolności, bez których sama cnota błądzi, połączony hołd oddać może.

Po urządzeniu zgromadzeń politycznych, iuż tylko ieden krok do zrobienia zostaie, a wkrótce uyrzy kray w gronie Sędziów, przez W. C. K. Mość mianowanych, urzędników własnego wyboru; a gdy ducha Konstytucyi, Statutów ią rozwiiaiących, postanowień wyszłych rozważać będzie, uzna w nich dążenie tey wspaniałey i dobroczynney W. C. K. Mości troskliwości, aby w wyborze tych, których mianowanie w nadaney ustawie sobie zostawiłeś, życzenia i ufność narodu zaspokoionemi zostały.

Niewątpliwą miarą sprawiedliwości iest liczba ułatwionych sporów.

Sądy Pokoiu, to dobroczynne ustanowienie w obecney Konstytucyi zachowane, rozwiną się w nowym kształcie z poprawami, iakich potrzebę okazało doświadczenie.

Co się tyczy teraźnieyszych Sędziów Pokoiu, lubo wszystkim iuż czas urzędowania upłynął, a wybory nowych ieszcze nastąpić nie mogły, poswięcenie się wielu osób tak chlubnemu powołaniu korzyści poiednania przedłuża.

W Wydziałach poiednawczych tych Sądów ugodzono spraw

w roku 1816	—	—	3821.
w roku 1817	—	—	4116.

nie mała zaiste liczba zwróconych z drogi pieni i zakłócenia.

Z tabeli wyciągi okazuią, iak mała liczba spraw, w pomiar wytoczonych, we wszystkich sądach zalega.

W r. 1816	odsądzono spraw		38,819.
	pozostało	—	1711.
W r. 1817	odsądzono	—	35,409.
	pozostało	—	1,400.

a między temi po większey części są sprawy konkursowe, po Rządzie Austryackim i Pruskim pozostałe, z natury swoiey powolne, i do ukończenia naytrudnieysze.

Gdy zapomnieć nie można, iż zrządzona i woyną, i przez wydane Justitium Sądów przerwa zaległości z przeszłego czasu obecnym Sądom do ułatwienia przekazała, mała ta liczba w biegu pozostałych, w pomiar mnogości spraw wytoczonych, będzie niezaprzeczonem świadectwem pilności Magistratur, i czuynego przełożoney nad niemi zwierzchności dozoru. Jeżeli pośpiech w sporach cywilnych iest rękoymią spokoyności i bezpieczeństwa maiątków, prędka i czynna sprawiedliwość w sprawach uczynkowych i kryminalnych iest nietylko warownią bezpieczeństwa osobistego, strożem spokoyności kraiu, hamulcem od występków, przestrogą obyczaiów, ale razem iest tarczą niewinności, aby ią złość lub nienawiść imieniem zbrodni nie spotwarzała.

W tym Wydziale Sprawiedliwości iest prawdziwa historya namiętności ludzkich, prawdziwa miara wzrastaiących lub ubywaiących wad, słabości, występków i zbrodni, i ku nim skłonności lub wstrętu narodowego.

W latach przeszłych większa zdarzała się ilość przestępstw, niżeli w poprzedzaiących; przywoławszy atoli tę uwagę, że w czasach woyny i zaburzeń łatwieysze iest popełnienie występku, niżeli wyśledzenie; że w spokoynieyszych chwilach przy większey wprawności Urzędników, przy pewnieyszey i śpiesznieyszey sprawiedliwości, przestępcy częściey oddawanemi bywaią do Sądów przez pokrzywdzonych, ten słuszny wniosek uczynić można iż w roku 1816 więcey było spraw kryminalnych, lecz nie więcey przestępstw.

Wszystkich spraw policyynoprostych, i policyyno poprawczych tak w pierwszych Instancyach wytoczonych, iako też przez wszystkie powtarzanych;

w r. 1816 było	—	16,501.
z tych odsądzono	—	12,061.
pozostało w biegu		4,440.
w r. 1817 było	—	26,335.
odsądzono	—	19,506.
pozostało w biegu		6,829.

między któremi nie iest znaczna liczba spraw o głównieysze występki i zbrodnie popełnione.

więźniów, w r. 1816 było	—	3,446.
pozostało	—	1.098.
w r. zaś 1817 było	—	4,755.
a pozostało tylko	—	929.

Więzienia w kraiu naszym tylu burzami skołatanym ieszcze nie otrzymały tego urządzenia, iakiego ludzkość i dobro społeczeństwa wymaga, a troskliwość W. C. K. Mości widziećby sobie życzyła.

Nie są dotąd opatrzone w oddziały podług podziału występków i zbrodni. Ten niedostatek wiedzie za sobą we względzie rodzaiu występków niesłuszne w karze porów-

nanie, a we względzie moralnym widoczną szkodliwość.

Towarzystwo tego rodzaiu, w którem próżnowanie prowadzi do wzaiemnego sobie poufania skłonności występków i użytych ku ich ukryciu i uchyleniu się od kary środków, stać się może nieiako szkołą zbrodniarzy, z którey wyszedłszy, albo lepiey ukrywać się umieią, albo wracaią do więzień.

I tak, za popełnione zbrodnie powtórnie do więzień powróciło:

w r. 1814	osób —	25.
w r. 1815	— —	27.
w r. 1816	— —	62.

W celu przeszkodzenia tym wydarzeniom należałoby zdaniem Kommissyi Sprawiedliwości pozakładać w więzieniach fabryki; użycie albowiem więźni do robót publicznych nie może bydź do wszystkich bez wyiątku zastosowane.

Bez osłony wyznać należy, iż brak funduszu zamiar tak konieczny, i potrzebę tak nagłą, za którą sprawiedliwość głos podnosi, zawodzi i oddala. W. C. K. Mość dobrotliwie wysłuchać go raczysz, a zapewne w krótkim czasie przewinienie i zbrodnia iak się różni od siebie, tak różnić się będzie sposobem zatrzymania występnych, póki zasłużoney, lecz różney kary nieodniosą.

Żywność więźniów przez byłą Radę nay-wyższą tego kraiu, co do więzień policyi prostey, z opłat kar przeznaczona była; ale fundusz ten okazał się niedostatecznym. Jest iuż przez wspólne zniesienie się Kommissyy Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych i Policyi, oraz Skarbowey wniesiony proiekt, który przepisuie prawidła, iacy, i w iakim przypadku, i w iakim sposobie więźnie powinni wracać łożone na nich koszta, a w iakim razie z funduszu kar utrzymywanemi bydź powinni. Ustawą tą urządzone zostały zaliczenia funduszu przez Burmistrzów i Wóytów na przesyłanie więźniów na rachunek ogólnego dochodu.

Różność między prawami Austryackiemi i Pruskiemi, co do kar za występki i zbrodnie, (gdyż gdzie pierwsze wyznacza ciężkie więzienie, tam drugie więzienie warowne czyli forteczne przepisuie), niemiała dotąd skutku, i wszystkie tego rodzaiu wyroki odbywały się w domu poprawy i kary: lecz odtąd iuż dla większych zbrodniarzy forteca Zamość przeznaczona została, i ten skutek prawa dopełnionym będzie.

Ułaskawienie skazanych na srogą karę od nieprzebłaganego prawa, iest naypięknieyszem Naywyższey Władzy znamieniem; litość, która przy surowey sprawiedliwości mieysca mieć nie mogła, usiadła przy stopniach Tronu na ostatnią nadzieię nieszczęśliwych. W. C. K. Mość w liczbie przedstawionych raczyłeś dostrzedz, iż osądzeni pierwszym wyrokiem udaią się do łaski W. C. K. Mości z zastrzeżeniem sobie sądu w przypadku nieotrzymania skutku prośb swoich; dostrzegłeś stąd w zdarzeniach odmówioney łaski drażliwe położenie dla wyrokuiących, i iuż mało nadziei dla nieszczęśliwego; raczyłeś oswiadczyć W. C. K. Mość z przyczyny tych wypadków, że osądzony ani przez siebie, ani przez kogobądź nie może bydź pozbawionym środków prawney obrony, i dopiero ostatecznemi wyrokami osądzonych przedstawiać sobie dozwoliłeś; a tak przez to prawidło nie ieden winny ułaskawienie, lecz wszyscy nieszczęśliwi dobrodzieystwo otrzymali.

Wiele zależy w sprawiedliwości od początkowych śledztw; wiele nieprawości działoby się mogło przez ich odwłokę; stąd wyznaczone sądów wyższych osoby znaymuią się rewizyą niższych. Sądy policyi prostey natychmiast oddaią obwinionych do sądu policyi poprawczey, a przeto każdy winowayca albo natychmiast uwolnionym zostaie, albo przed sądem odpowiada.

Kommissya Sprawiedliwości z natury niepodległości sądownictwa, i natury praw, których zmiana i poprawa iest attrybucyą władzy prawodawczey, nie będąc sama władzą, lecz tylko zwierzchnością dozoruiącą, nie może bydź uważana w równi z innemi Wydziałami, którym do postępu dość na woli i na czynności, które mogą i powinny poprawiać przepisy, usuwać narzędzia, do ich wykonania nieudolne lub opieszałe.

Ta moc, ta czynność wychodzi z zakresów Kommissyi Sprawiedliwości; czuć i znać wszystkie przeszkody dobrego urządzenia sprawiedliwości i sądownictwa może, lecz tylko niektóre usuwać iest mocna; kroki iey muszą bydź powolne, w postępowaniu ostrożne, i tak umiarkowane, aby nigdy nie zeszły z tey linii, iaką Konstytucya, niepodległość Sądownictwa, od nadużycia Sędziów oddziela.

Używała ona wszystkich narzędzi do zapewnienia niewątpliwych korzyści narodowi z dobrego porządku, z prędkiego pośpiechu, i prawego ducha sądownictwa wynikaiących. — Od wyboru osób wszędzie wszystko zależy; iakie są osoby, takiemi są ich czynności i zdania.

W podawaniu na kandydatów do urzędów

niższych, i w posuwaniu na wyższe, trzymano się dowodów zdatności, i świadectw o sprawowaniu się corocznie zbieranych. Powtarzano rewizye sądów, kass i hipotek; niezaniedbywano napomnień o pośpiech i regularność; starano się zachować oszczędność w dozwalaniu żądanych urlopów; nieprzepomimano pobudzać Prokuratorów do wspierania ubóstwa i sierot, do ścigania publicznych krzywd i występków; naglono obrońców do wiernego zachowania się w pożytecznym zakresie naypięknieyszego przeznaczenia, iakim iest obrona i wsparcie pokrzywdzoney niewinności. Wymierzanie środków karnych skutkiem niepodległości sądownictwa, tak święcie wolą W. C. K. Mości strzeżoney - dzieie się w sądowych Instancyach bez różnicy, czy oskarżony Urzędnik iest Sędzią, lub officyalistą, czy stopień karności pryybiera postać występku, lub uchybienia samemu porządkowi. Ilekroć doszedł do wiadomości Kommissyi Rządowey przypadek wymagaiący ukarania, niezostały opuszczonemi potrzebne kroki, aby wytoczonym został na drogę przepisaną, i nie spuszczono z oka dalszych wypadków i skutków. Owocem tey czynności iest w dwóch latach upłynionych, iż 183 osób, które do odpowiedzialności pociągniono, w części od winy uwolnionemi zostały, w części zasłużoną odniosły karę.

Zawieszonych w urzędzie było 70 osób. Destytuowanych było 26.

Siedm osób zasuspendowanych od urzędu, powróciło, a 5 na areszt osobisty skazanych zostało.

Jak karność iest hamulcem od złego, tak nagroda, a przynaymniey regularność płacy, iest sprężyną do ochoczego działania.

Sądownictwo nie ma własnych dochodów, lecz skarbowych strzeże; papier sądowy, stępel kollateralny, taxy i opłaty od wpisów i dekretów, procenta od depozytów, znacznie przynoszą.

Etat teraźnieyszego Sądownictwa, skromnie opłacony, kosztuie 2,242,760; w przyszłey postaci Konstytucyyney większych wymagać będzie nakładów.

Ustanowienie Prokuratoryi jeneralney do straży i obrony własności publiczney, odżywiło dawne stosunki Wydziału Sprawiedliwości, i nowym dało początek. Z strony Kommissyi Sprawiedliwości uskutecznionem natychmiast zostało to wszystko, co tylko do ułatwienia iey działań było koniecznem. Wydział ieden Trybunału cywilnego Woiewództwa Mazowieckiego do spraw tego rodzaiu wyznaczono, i natychmiast wynikłe spory skierowane zostały pod iey dozór.

Raczyłeś W. C. K. Mość łaskawością swoią wiele oszczędzić czasu Sądownictwu na odległych korrespondencyach niknącego, dozwalaiąc Władzom Woiewódzkim wprost korrespondencyi z Rządcami Guberniy w prowincyach od Polski odpadłych, które dotąd przez wyższe szczeble przechodziły. Z innemi Rządami nie bez trudności doszła Kommissya do zawiązania tymczasowych stosunków, do ułożenia przedmiotów powyższych w sposób ile możności obydwie strony zaspakaiący, ile możności skracaiący przewłokę i koszta, póki ułożony iuż takowych wzaiemności proiekt nieutrafi w poszukiwaną przez strony dogodność, i takowych związków na stałych prawidłach nieosadzi.

Inne stosunki zachodziły z Kommissyą Likwidacyyną, która w każdem szczegółowem zapytaniu otrzymała od Kommissyi poszukiwane zdanie, a dla którey nayważnieyszą iest czynnością Kommissyi Sprawiedliwości zebranie i przygotowanie dowodów do wykazania zaległości kraiowego Sądownictwa, poczynaiąc od 1. Maia 1808 do 1. Czerwca 1815 roku.

Lecz czyliż tylko dobry skład Sądownictwa, przyzwoite iego opatrzenie, czynny dozór i uzyskany pośpiech w szafunku wyroków stanowią tę rękoymią bezpieczeństwa i korzyści społecznych dla mieszkańców, którą im sprawiedliwość nadaie? Wielkie dzieło wykonywania sprawiedliwości opiera się w gruncie swoim na dobrych prawach, a żaden kray w tym względzie niebył nieszczęśliwszym od Polskiego. Gdybyć ta niedola pochodziła z niedostatku dobrych praw, zaradzenie byłoby łatwe, i mogłoby bydź pośpieszne: lecz nieszczęściem, pochodzi ona z mnogości niesłychaney ustaw, które ogromem przechodzą siłę pamięci i zdolności ludzkich. Polska przez zbieg nieszczęśliwy okoliczności politycznych iednym iest pod słońcem kraiem, w którym ledwie nie wszystkich Europeyskich narodów prawa są w wykonaniu, i długo ieszcze w wykonaniu bydź muszą, smutnym wpływem na związki i czyny pod ich powagą zawierane.

Błogosławią W. C. K. Mość żyiące, błogosławić będą przyszłe pokolenia, że stawszy się tego kraiu Panem, równie orężem, iak ustawami raczyłeś nieobalać gotowego porządku i praw, ale walące się podpierałeś mądrością Swoią, obiąwszy ten odmęt, nieuważnym wprowadzeniem zmian sprawiony. Nieuchyliłeś Kodexu Francuzkiego, ale go zastosować, i kraiowym zupełnie uczynić przedsięwziąłeś.

Ledwieś W. C. K. Mość stąpił na tę ziemię, aliści zaraz wezwałeś osoby zdolne odpowiedzieć zamiarowi, aby pracowały około zastosowania niektórych tytułów tegoż Kodexu, około sposobu postępowania Sądów, około utworzenia kodexu Kryminalnego, o który się cierpiąca ludzkość głośno domagała. Abyś wybadał życzenia narodu, dałeś W. C. K. Mość pole rodakom rozmaitego przekonania, rozmaitey szkoły, różnych wyobrażeń do wyiawienia się ich mniemań; a sam cierpliwie słuchaiąc ich głosu, wyniesiony władzą nad wszelki (prócz uszczęśliwienia ludu Twoiego) interes, nad poziome namiętności rachuby, uprzedzenia przesądu, nawyknienia nałogu, podnięty zapału, byłeś w stanie ocenić zdania, i z nich wyprowadzić środek do prawdziwego dobra kraiu dążący, i istotnie go wyprowadziłeś.

Prawo kryminalne którego potrzeba utworzenia za Rządów Xięztwa Warszawskiego nagliła, do którego na przedostatnim Seymie iuż były przygotowane z Francuzkich ksiąg wyięte przepisy; księga ta, która ma wydobyć kray nasz z tylu zawikłań, i nadać sądom iednakowe prawidło sądzenia, mieszkańcom wskazać iednę skazówkę, czego się strzedz i unikać maią, z bliższych nas wzorów wzięta, i do kraiu zastosowana, oczekuie W. C. K. Mości rozkazu, aby zgromadzonemu narodowi podaną bydź mogła.

Akta Stanu cywilnego z kodexem Francuzkim wprowadzone, na kray nasz nieludny i ubogi kosztowne, w samem Xięztwie Warszawskiem przez Duchownych po większey części dopełniane, wymagały zastosowania; rozkazałeś W. C. K. Mość przygotować proiekt ku podaniu go na Zgromadzeniu narodowem.

Małżeństwa i rozwody według tegoż kodexu ciągle sprawiały kollizyą między Duchowieństwem Katolickiem a Sądami, między prawami kościelnemi a cywilnemi; a w nadużywaniu łatwości rozwodu, smutny miały wpływ na obyczaie i rozprzężenie związków familiynych. Zaleciłeś podobnież ułożyć proiekt na Zgromadzenie narodu w sposób dogadzaiący wyobrażeniu wieku, i zbliżaiący stosunki religiyine z cywilnemi.

Graniczne sprawy są źródłem sporów i kłótni; poleciłeś W. C. K. Mość za wzorem Seymu 1788, który te ważną materyą czuł i rozpoczął, ułożenie ku wiecznemu ich zabezpieczeniu proiektu.

Niedokładne urządzenie hipotek szkodziło ufności publiczney, kredytowi kraiowemu, narażały na niebezpieczeństwo i straty dłużników i wierzycieli; rozkazałeś W. C. K. Mość podać ich wzór, iaki za naylepszy dla kraiu osądzony będzie.

Nakoniec, Moratorium, ta kość niezgody między wierzycielami a dłużnikami, nienawistny po Xięztwie Warszawskiem spadek, a przecież może ieden i nieunikniony w położeniu przeszłem dłużników względem wierzycieli środek, długo zaymował rozwagę ludzi myślących i bezstronnych, gdy mądrość W. C. K. Mości umiarkowała w naydogodnieyszy sposób ten przedmiot; a zostawuiąc rozwiązanie iego zgromadzonemu Seymowi, dałeś dowód narodowi świętego zachowania ustaw, które, iak ma szanować, sam ich twórca iest mu pierwszym przykładem.

Wydział Administracyi Wewnętrzney kraiu.

W obszernieyszym zawodzie obowiązków Kommissyi Rządowey Spraw Wewnętrznych i Policyi rolnictwo, handel, przemysł, bezpieczeństwo, porządek, i wygoda dopominaią się od niey zwrotu utraconey, lub zaniedbaney pomyślności.

Przedwstępnym iey do tych celów krokiem była oszczędność, przez którą swóy etat w całym kraiu, w porównaniu z wydatkiem, iakiego Ministerstwo Spraw Wewnętrznych za Xięztwa Warszawskiego wymagało, o 1,396,630 złotych polskich na korzyść Skarbu zmnieyszyła; a przez zniżenie dyet, zrównanie rozmaitych pensyy Urzędnikom, i po uchyleniu Kommissyy Centralney, Likwidacyyney Galicyyskiey, i nadzwyczayney potrzeb woyska, przez obięcie obowiązków po iednych, po drugich zaś obrachunków, wyżey ieszcze te oszczędność posunęła.

Z czynności, które iey zmiana polityczna Xięztwa Warszawskiego do ułatwienia przekazała, to iest, z obrachunków należności, do których uspokoienia z mocy traktatów Wiedeńskich Rządy Xięstwa Warszawskiego, Austrya i Prussy należą, tudzież tych, które do Francyi i państw z nią sprzymierzonych usprawiedliwionemi zostaią, obliczyła i podała Kommisarzom Likwidacyynym przez Waszę Cesarsko-Królewską Mość wyznaczonym summę należności dla kraiu 26,607,188 złotych, która ieszcze powiększy się, gdy wszystkie poźniey nadesłane dowody sprawdzonemi i obliczonemi zostaną.

Rachunki iey z władzami Rossyyskiemi za dostarczoną żywność, dla niezebranych ieszcze w zupełności dowodów, i wniesioney

co do epoki przed pierwszym Maia 1814 wątpliwości, dotąd się przeciągnęły; uzyskana atoli a conto ich summa, w miarę przysyłanych dowodów, między mieszkańców podzieloną została. Obrachunki kwater, i podwód dla woyska Rossyyskiego dostarczanych, a stosownie do artykułu 10 Konstytucyi do zapłacenia z Skarbu tegoż Państwa przypadaiących, nieprzerwanym ciągiem trwaią.

Na czele potocznych iey czynności umieścić należy upowszechnienie Dzienników Praw i urządzeń między wszystkiemi władzami i zwierzchnościami kraiowemi; rzecz, ieżeli w każdym Rządzie potrzebna, w konstytucyynym tem potrzebnieysza, a zatem konieczna, bo oswaiaiąc każdego mieszkańca z duchem Rządu i powodami przedsięwzięć iego, ducha publicznego od pomyłek w sądzeniu ochrania, daie mieszkańcom broń, którą nadużycia Urzędników z łatwością odbić są w stanie; Urzędnikom zaś usuwa przeszkody, które niewiadomość lub nieprzygotowanie do wykonania rozporządzeń z strony mieszkańców stawiaćby mogły.

(*Ciąg dalszy nastąpi.*)

O Zaćmieniu słońca dnia 5go Maja 1818 przypadaiącem. Przez J. F. Kulika Professora Fizyki i Astronomii w Grecu.

Sławny nasz rodak Mikołay Kopernik z końcem wieku XV. pierwszy pokazał, iż bieg słońca codzienny i roczny około ziemi tylko iest pozornym, rzeczywiście zaś z obrotu ziemi dwoiakiego, około osi swoiey w przeciągu 24 godzin, tudzież około słońca całorocznego pochodzi; iż oś ziemi do płaszczyzny biegu pozornego słońca (rocznokręgu) kątem 66 1/2 stopni zawsze nachyloną zostaie; iż Xiężyc odbywa swóy bieg około ziemi w płaszczyznie na 5 1/2 stopni do rocznokręgu nachyloney. Przecięcia tey płaszczyzny z rocznokręgiem nazywamy węzłami xiężyca, z tych ieden iest wstępny, przez który xiężyc z strony południowey na północną ku naszemu biegunowi przechodzi, drugi zas zestepny, przez który z północy na południe idzie. Zboczenie czyli odległość xiężyca od rocznokręgu iest iego szerokością.

Prawie sto lat później Jan Kepler. Astronom Niemiecki z dzienników dostrzeżeń Tychona de Brahe szczęśliwie zgadł, iż krzywa liniia, w którey ziemia około słońca, a xiężyc około ziemi obracaią się, nie iest kołem lecz niedorzutnią (ellipsis) w którey ognisku słońce i ziemia zostaią. Co też w przeszłym wieku Newton i Laplace sławni Fizycy matematycznie dowiedli. Idzie zatem: iż xiężyc i słońce raz bliżey, drugi raz daley iest od ziemi; a przeto średnica lub też promień xiężyca i słońca widzialny, iuż większy iuż mnieyszy nam się pokazuie: iż xiężyc iako ku la nieprzezroczysta, którą słońce oświeca, w przeciwną iemu stronę cień koniecznie rzuca postaci stożkowey, którey oś nad trzy razy dłuższa od odległości między ziemią i xiężycem na płaszczyznie rocznokręgu przypada; więc w nowiu, czyli gdy xiężyc między ziemią i słońcem się znayduie, cień owa na tę stronę pada, na którey ziemia zostaie, i która na ziemie padnie, ieżeli szerokość xiężyca mnieyszą iest od summy promieniów widzialnych xiężyca i słońca. Na ten czas postrzegamy ciemne koło od zachodu ku wschodowi przed słońcem postępuiące, i swiatło onegoż całkiem lub też po części nam uymuiące: nazywamy te zjawy zaćmieniem słońca, lubo w samey rzeczy zaćmieniem są ziemi.

Ieżeli promienie widzialne xiężyca równaią się, lub też ów większy iest od tego, a gdy xiężyca szerokość mnieyszą iest od różnicy promieni widzialnych oboyga; tedy xiężyc słońce zupełnie zasłonić może, a zaćmienie staie się całkowite. Gdy zaś promień widzialny xiężyca mnieyszym iest od promienia słońca, natenczas xiężyc nie cały okrąg słońca zaymie, lecz widać będzie po środku zaćmione słońce, a brzeg w koło swiatły nakształt obrączki idzie. I tak bywa zaćmienie słońca, obrączkowe, całkowite, cząstkowe.

Cień xiężyca wszędzie otacza przycień, któren w postaci stożka płaszczyzną xiężyca przeciętego nieokreślenie się rozciąga, i na mieyscach, na które pada, przyczyną iest cząstkowego zaćmienia słońca: bo kiedy cień xiężyca na ziemię pada, małą tylko część ziemi obiąć może gdyż xiężyc mnieyszym iest od ziemi; dla tego podczas zaćmienia całkowitego, słońce po tych tylko mieyscach, na które rzeczony cień pada, całe zaćmione widzieć się daie, którzy zaś są w przycieniu xiężyca, część tylko słońca zaćmioną widzą. Tak cień iako i przycień xiężyca na pewną tylko część powierzchni ziemskiey pada, i zwolna podczas trwaiącego zaćmienia, dla obrotu ziemi około osi swoiey, na ziemi posuwa się. Na różnych także mieyscach daie się widzieć w czasie bardzo odmiennym, podług ciągu tey drogi którą się cień xiężyca po ziemi pomyka.

Wielkość zaćmienia cząstkowego ceni się pospolicie, podzieliwszy średnicę widzialną słońca na 12 równych częsci, które się cala-

mi, a każdą z tych na 60 części, które się minutami zowią, okazuiąc szerokość części zaćmioney w calach i minutach.

Zaćmienie słoneczne dnia 5. Maia r. b. widzialne będzie we wszystkich częściach starego świata iako to: w Europie w większey części Afryki i Azyi. Początek tegoż przypada o godzinie 5 min. 1 sek 58, w Etyopii pod stop. 40 min. 41 długości, a 2° 15′ szerokości południowey.

Obrączkowe i centralne pocznie się rano o godz. 5 min. 57 czasu Lwowskiego, na złotym brzegu Afryki zachodniey, posunie się o godz. 7mey przez kraie Burnu, Kuku, Scheb: o god. 8 przez Sucz i przesmyk wązki między srzodziemnem i czerwonem morzem; o godz. 9. przez Palestynę koło Jerozolimy i Palmiry: o godz. 10 wstąpi w Grusim w Rossyi Europeyskiey, i pomknie się przez morze Kaspiiskie; o godz. 11 przez Kirgisów koło Orenburga: o godz. 12 przez rzeke Tobol: o godz. 1 w Tara, a o godz 2 koło Jeniseisk w Gubernii Tobolskiey, w którey się aż do godz. 4 zatrzyma: o godz. 5 wstąpi w Guberniią Jrkucką ku morzu Ochockiemu — skończy się na południowym brzegu Kamczatki pod 170° 9′ długości, a 53° 12′ szerokości północney wieczorem przy zachodzie słońca, o godzinie 9tey min. 54 czasu Lwowskiego; trwa więc zaćmienie obrączkowe 3 godzin 47 minut.

Po obu stronach drogi zaćmienia obrączkowego dopiero namienioney, na północ aż za biegunem północnym, na południe aż do kraiów Hottentockich, i Indyskich rozciąga się zaćmienie, lecz cząstkowe tylko, tem większe im bliżey się mieysce tey drogi znaydujie; z tą iednak różnicą, iż kraie na północ tey drogi leżące, część okręgu słońca południową, ci zaś, którzy na południe teyże mieszkaią, cześć północną okręgu słonca zaćmioną obaczą.

Zaćmienie na części południowey słońca o 9 calów pocznie się na wielkiey puszczy Sahra w Afryce północney o godz. 7, przeciągnie Mursuk na południe od Tripolis i morze sródziemne, o godz. 8 przy wyspie Kandia i Samos, tudzież prowincyą Anadoli w Turcyi Azyatyckiey, o godz. 9 Krym, zachodnią część morza Azowskiego, przez Alexiewskaia, Pawłowsk, koło Woronee: o godz. 10 przez Tambow, Czekoxari na zachód od Kazanu, i Wiatke: o godz, 11 część północną Gubernii Permskiey: o god. 12 koło Berezowa, Obdersko i przez rzekę Ob, przy którey odnodze o godz. 1, a o godz. 2 przy odnodze rzeki Jeniseik w kraiu Samojedów postrzedz się da: o 4 i 5 god. przeydzie to zaćmienie część północną Gubernii Irkuckiey.

W kraiach zatem międzyległych iako to: w części południowey puszczy Sahra w części północno - wschodniey Afryki (w miastach: Burnu, Tibbes, Augila, Kahira) na wyspach Kandyi, Rhodus, Cyprze, na morzu srzódziemnem, w części zachodniey Azyi (w miastach: Jerozolimie, Damaszku, Aleppo, Alexandrecie) w prowincyach Anadoli, Karaman Erzerum w Turcyi Azyatyckiey, na czarnem i Azowskiem morzu, w kraiu Kozaków Dońskich w Guberniiach Astrakan, Saratów, Simbirsk, Kazan, Oerenburg, Perm Tobolsk, Tomsk, Irkuck, widoczne będzie zaćmienie cząstkowe większe nad 9 calów.

Aby pozorne drogi, które zaćmienia obrączkowe tudzież 9 calowe odbędą, na mappach, lub też na kuli ziemskiey dokładniey wynaleźć, przyłączaią się tu długości i szerokości tych mieysc, w których się óne w różnym czasie znayduią;

O godzinie	obrączkowe		9 calowe na stronie południowey	
	długość	szerokość połnocna	długość	szerokość północna
7	35° 54	16° 30′	32° 24′	27° 30′
8	46 34	23 30	42 24	35 0
9	55 14	32 0	50 54	44 0
10	63 4	40 0	59 14	52 30
11	71 29	47 30	68 34	59 0
12	81 1	53 12	79 10	64 30
1	91 14	57 0	91 24	68 0
2	102 14	59 20	103 54	70 0
3	114 54	61 30	117 14	71 0
4	127 34	61 40	130 44	71 30
5	140 34	60 40	144 24	71 0
6	154 14	59 0	158 14	69 20

Zaćmienie na 7 calów da się postrzedz o godz. 7, na morzu srzódziemnem, w południowey części Królestw Sardynii, i oboiey Sycylii, na morzu Adryatyskiem, i koło Szkutari w Albanii: o godz. 8 przeciągnie Serwiią, pod Multanią nową, przez rzekę Dunay, przez Karansebes Hrabstwa Kraszowskiego, koło Klausenburgu w ziemi Siedmiogrodzkiey, przez Sigeth i Fajerpatak Hrabstwa Marmaros w Węgrach, przez Delatyn, Nadworną, Mariampol, Jasłowce, Buczacz, Mi-

kulińce, koło Tarnopola w Galicyi, na zachód od Ostroga, przez błota Rokitno, koło Słucka, Mińska: o godz. 9 między Połockiem i Witepskiem, przez Guberniie Witepsk, i przez Pleskow w Polszcze.

Kraie międzyległe: północna część Afryki, obiedwie Sycyliie południowa część Państwa Tureckiego, Wołochy, Ziemia Siedmiogrodzka, Multany, tudzież Guberniie Mikołajew, Taurya, Kiew, Jekaterynosław, Mohiłow, Kursk, Orel, Tula, Kaługa, Smoleńsk, Moskwa, Twer, Włodzimirz, Kostroma, Wołogda, Archangel, i północna część Rossyi Azyatyckiey — dostrzegą zaćmienia słonecznego większego nad calów 7, a mnieyszego od 8.

Zaćmienie sześćcalowe weźmie początek w Cesarstwie Marokańskiem w Afryce północno-zachodniey; o godz. 6 przy Tremezen w Krajach Barbaryyskich, przetnie morze srzodziemne koło wysp Majorka i Minorka: o godz. 7 przez Portovecchio w Korsyce na zachód od Elby, przeydzie Etruryą, na wschód od Bononii, Rovigo w Wenecyi, koło Idryi, Klagenfurtu, Leoben, St. Pölten, na zachód od Wiednia, Berna, Ołomuńca: o godz. 8 koło Zukmantel w Pruskiem Slązku, przez Sokolniki, Łęczyce w Polszcze na zachód od Królewca przez morze Baltyckie, na zachód od Abo: o godz. 9 przez Finnlandyą, Lappmark, Lapplandyą Rossyyską: o godz. 10 przez morze lodowate ku biegunowi północnemu.

Wydarzy się zatem, w Królestwie Sardyńskiem, w srzedniey Włoch, w Dalmacyi, w Karniolu, Karyntyi, Styryi, Austryi, Mowie, Slązku, w Królestwie Polskiem, w Galicyi, w Państwach Pruskich, w Guberniiach Wilna Witepsk, Ryga, Rewal, St. Petersburg, Nowgorod, Ołonec, Wiburg, w Finnlandyi, zaćmienie między 6 a 7 calów.

O godzinie	Zaćmienie na części południowey			
	7 calowe		6 calowe	
	długość	szerokość	długość	Szerokość
7	28° 38′	35° 54′	26° 38′	41° 24′
8	38 34	44 0	35 44	50 55
9	46 44	54 49	42 44	64 0
10			52 54	72 0

Zaćmienie na 5 calów pokaże się o godz. 6 w Estremadurze, w nowey Kastylii, w Nawarze, przeydzie potem góry Pireneyskie koło Oieron, Pau, Agen, Cahors we Francyi południowey, koło Klermont: o godz. 7 przez Chalons, Nancy, Trier, we Francyi północney, przez Xięztwa Münster, Osnabrück, Bremen, Holstein w Niemczech, przez Xięztwa Szlezwig, Jüttland, o godz. 8 przez Gottland, Szwecyę, Norwegiią, Laponiię Szwedzką do morza lodowatego.

Kraie więc międzyległe, iako to: część wschodnia Hiszpanii, i Francyi, Szwaycarya, Włochy, Kraie Niemieckie, Czechy, zachodnia część Pruss, wschodnia Danii i Szwecya, większe nad 5, a mnieysze od 6 calów obaczą zaćmienie.

Zaćmienie czterocalowe widoczne będzie o godz. 6 na morzu Atlantyckiem, na północ Królestwa Gallicyi, przez Kanał St. Georg, koło Edinburgu, New Aberdeen w Szkocyi, o godz. 7 na morzu Atlantyckiem między Norwegiią i Islandyą w biegu na północ.

W zachodniey przeto Hiszpanii, w Portugalii, w zachodniey i północney Francyi, w Hollandyi, Anglii, wschodniey Szkocyi, Danii i Norwegii da się widzieć zaćmienie 4 calów przechodzące.

O godzinie	Zaćmienie na części południowey			
	5 calowe		4 calowe	
	długość	szerok. p.	długość	szerok. p.
6	12° 19′	39° 22′	9° 14′	46° 31′
7	23 39	47 46	17 34	60 0
8	31 38	60 10		

Na części słońca północney zaś zdarzy się zaćmienie: o 9 calach, a to o godz. 7 w Krajach Darkulla, w Afrycę średniey: o godz. 8 w Dar Fur przez Sennaur i morze czerwone: o godz. 9 na zachód od Meki w Arabii: o godz. 10 koło Goban przez morze Perskie, i przez Persyę zachodnią: o godz. 11 przez Persyę wschodnią, Bucharyę: o godz. 12 koło Nur: o godz. 1 przez góry Uluktay w Kirgisach: o godz. 2 koło Semipłatnoi w Gubernii Koływanskiey: o godz. 3 przez górę Altai do Irkucka: o godz. 4 przez iezioro Baikal ku morzu Tatarskiemu.

Kraje między drogą zaćmienia obrączkowego, a ciągiem ruty zaćmienia 9 calowego leżące są: Nubiia, Egipt, Arabiia, Palestyna, Bucharya, Guberniia Koływanska, południowa część Gubernii Irkuckiey, kraje nadbrzezne morza Ochockiego.

Zaćmienie o 6 calów wypadnie o godz. 7 w niewiadomych Krajach Afryki południowey: o godz. 8 w Galla; a o godz. 9 przez ciaśnine morską Babel Mandeb o godz. 10 koło Mocha w Arabii: o godz. 11 przez

)(

morze Perskie, przez Laristan, Bahar, Kermann: o godz. 12 przez Biruam, Semendjan, i Chast w Persyi: o godz. 1 dóydzie śnieżney góry Balhour: o godz. 2 przez Bucharyę małą: o godz. 4 przez wielką puszczę Schamo: o godz. 5 w Państwach Mongolskich: o godz. 6 przez morze Koreańskie do Cesarstwa Japańskiego.

Kraie międzyległe są: Habesz, Arabiia pusta, nadbrzeża morza Perskiego, południowo - zachodnia i północno - wschodnia część Persyi, Tartarya, i Mongolia.

Zaćmienie trzech calów pocznie się na południe wyspy St. Heleny w morzu Atlantyckiem: o godz. 6 w Gwinei niższey o 7 przeydzie kraie niewiadome Afryki: o godz. 8 górę Lapata, Zanguebar: o godz. 10 koło wyspy Sokotra w morzu Indyiskiem: o godz. 12 przez Hindostan północny: o godz. 2 wchodzi w Państwo Chińskie: o godz. 6 w kracza na morze żółte Hoangho.

Kraie międzyległe są: Wyspy St. Martin Vaz, St. Helena, Guinea niższa, wschodnie nadbrzezne kraie Afrykańskie, Persya, część Chin południowa, i wyspa Korea.

I tak coraz daley ku południowi leżącym Kraiom zaćmienie słoneczne wydarzy się mnieysze; nakoniec tylko stykanie się brzegów słońca i xiężyca postrzedz się da w linii mieysc następuiących, iako to: w kraiu Kaffrów, przez Massapa, Sena, Mozambik, na wyspie Komora na zachód od Madagaskaru, na wyspach Seichelles, na morzu Indyiskiem i Arabskiem, w Hindostanie południowym, w Bengalu, w Chinach południowych, na północ wyspy Formosa.

O godzinie	Zaćmienie na części słońca północney.				
	9 calowe			6 calowe	
	długość	szerokość		długość	szerokość
7	38° 20′	6° 20′	północna	39° 54′	3° 0′ poł.
8	49 24	14 0		51 29	3 30
9	58 24	21 30		61 4	11 30
10	66 4	30 0		68 34	20 0
11	72 24	37 30		75 54	27 30
12	82 4	44 20		83 14	34 0
1	91 24	48 0		91 54	39 20
2	101 54	51 0		101 34	42 0
3	113 14	52 10		112 4	44 0
4	125 14	53 0		123 24	44 20
5	137 54	52 0		135 44	43 30
6	151 14	50 0		149 0	41 20

	3 calowe			Styknienie się brzegów słońca i xiężyca		
7	40° 34′	12° 0′	połu.	41° 34′	22° 0′	połud.
8	52 54	6 0		53 34	16 0	
9	62 54	1 30		64 14	8 20	
10	72 54	10 0	północna.	72 29	0 0	
11	77 54	17 30		79 34	8 0	północna.
12	84 50	24 30		86 14	15 0	
1	92 34	30 0		93 34	20 45	
2	101 30	33 30		101 44	25 0	
3	111 14	35 30		110 54	27 0	
4	122 14	36 0		121 30	28 0	
5	134 14	35 0		133 29	27 0	
6	147 44	32 30		146 54	24 0	

Koniec zaćmienia słonecznego na ziemi wypadnie o godz. 10, min. 49 rano czasu Lwowskiego w mieyscu, którego długość wynosi 149° 58′, a szerokość północna 41° 34′ na południe od Tartaryi Azyatyckiey: przeto całe zaćmienie trwa godzin 5, min. 47.

We Lwowie zacznie się ćmić słońce na części swey południowey o godz. 6, min. 54. — Srzodek zaćmienia, w którym 6 calów 48 m. okręgu słońca niewidzialne będą, wypadnie o godz. 8, min. 1. — Koniec zaś o godz. 9, min. 7; trwa dwie godzin i minut 13.

Następuiąca tablica wystawia czas i wielkość zaćmienia dnia 5go Maia 1818 w niektórych stolicach Europy podług wielkości zaćmienia ułożonych.

	Wielkość		Początek		Szrodek		Koniec	
	Cale	Min.	Godz.	Min.	Godz.	Min.	Godz.	Min.
Konstantynopol .	8	26	7	24			10	5
Moskwa	7	48	8	39			10	55
Lwów	6	48	6	54	6	48	9	7
Budy	6	25	7	0	8	1	9	21
Petersburg . . .	6	12	8	17			10	41
Berno (w Morawie)	6	12	6	51	7	56	9	6
Wiedeń	6	3	6	53	7	53	9	8
Królewiec . . .	6	2	7	20	8	24	9	31
Wrocław	5	57	6	58	8	2	9	8
Praga	5	43	6	49	7	46	9	0
Mitawa	5	39	6	19			8	25
Berlin	5	36	6	50	7	51	8	55
Drezdno . . .	5	30	6	48			8	57
Madryt	5	2	5	23			7	15
Koppenhaga . .	4	56	6	54			8	57
Lizbona	4	56	niewidział.				6	48
Amszterdam . .	4	41	6	10			8	15
Paryż	4	37	6	2	6	51	7	57
Londyn	4	19	5	58			7	48

Omyłka: W przeszłym numerze Rozmaitości na ostatniey stronie w oddziale III. listów z Anglii, gdzie zaraz z początku stoi data z Londynu dnia 11go Sierpnia 1817, należy poprawić 1814.